

POSTANOWIENIE

Dnia 14 stycznia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Piotr Prusinowski

w sprawie z powództwa M. G.
przeciwko C. Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w Ł.
o ryczałt za noclegi,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 14 stycznia 2021 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy
i Ubezpieczeń Społecznych w Ł.
z dnia 4 lipca 2019 r., sygn. akt VIII Pa (...),

I. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

**II. zasądza od pozwanej na rzecz powoda 1.350 zł (tysiąc
trzysta pięćdziesiąt) tytułem zwrotu kosztów postępowania
kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 4 lipca 2019 r. Sąd Okręgowy w Ł. po ponownym rozpoznaniu sprawy z powództwa M. G. przeciwko C. spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w Ł. o ryczałt za noclegi, na skutek apelacji strony pozwanej od wyroku Sądu Rejonowego w Ł. z dnia 29 lutego 2016 r. zmienił zaskarżony wyrok i zasądził pozwanej na rzecz powoda kwotę 44.576,05 zł tytułem ryczałtów za noclegi za okres od 6 maja 2013 r. do 12 sierpnia 2014 r. z ustawowymi odsetkami, oddalił powództwo w pozostałej części, oddalił apelację w pozostałej części.

Zdaniem Sądu Okręgowego znamienne jest, iż w dacie zatrudnienia powoda w maju 2008 r., w pozwanej spółce obowiązywał regulamin wynagradzania z 21 marca 2008 r., w którym brak było jakichkolwiek uregulowań dotyczących ryczałtów za noclegi. W ocenie Sądu Okręgowego tylko ten regulamin można uznać za wiążący powoda, bo tylko on wpływał na kształt jego stosunku pracy. Powód zobowiązał się do jego przestrzegania i godził się na jego warunki, podpisując umowę o pracę. W przedmiotowej sprawie strona skarżąca utrzymywała, że sporne ryczałty były pierwotnie pomieszczone w świadczeniu nazwanym dietą wypłacanej w kwocie 40 euro za dobę, która miała zaspakajać także ryczałty za noclegi w kabinie samochodu, tyle że takiego podwójnego („dwojakiego”) rozróżnienia diety, nie można domniemywać, zwłaszcza jeżeli następnie świadczenie nazwane „dietą” zostało podzielone na „stawne” (dietę w ścisłym słowa znaczeniu) „w wysokości 35 i 30 euro” oraz ryczałt za nocleg „w wysokości 10 i 15 euro”. Sąd Okręgowy nie zakwestionował, że pracodawca ustalając należności z tytułu podróży służbowej może ustanowić jedno zbiorcze świadczenie określone przykładowo nazwą „dieta” czy „ryczałt za podróż służbową”, upraszczając tym samym system płatności. Niemniej jednak kierowcy, jako strona zawartej umowy, winni mieć pełną świadomość i jasność, jakie świadczenia otrzymują i wyrazić zgodę na taki system wynagradzania. Zauważył również, że stanowisko pozwanej ewoluowało w toku procesu. Pozwana, już w odpowiedzi na pozew, wskazała dwa argumenty przemawiające, w jej ocenie, za brakiem zasadności roszczenia powoda. W pierwszej kolejności strona pozwana przywoływała się na wyposażenie samochodów, którymi jeździł powód we właściwe miejsca do spania. Z drugiej strony pozwana podnosiła, że wypłata ryczałtu następowała w ramach korzystnie określonej diety. Sąd Okręgowy podkreślił, że obydwa te argumenty wzajemnie się wykluczają.

Sąd odwoławczy zauważył, że regulamin wynagradzania wprowadzony z dniem 8 listopada 2012 r. i wydane na jego podstawie Zarządzenie nr 7 przewidywały zmniejszenie diety do 30 euro i wprowadzenie ryczałtu za noclegi w wysokości 10 euro (od stycznia 2013 r. 15 euro). Zmiana regulaminu wynagradzania przewidująca dla powoda mniej korzystne warunki płacy (obniżenie diety), nie mogła zostać uznana za skuteczną wobec powoda - zmiana ta

wymagała bowiem wypowiedzenia lub porozumienia zmieniającego (art. 241 § 2 w zw. z art. 77² § 5 k.p.). Zdaniem Sądu Okręgowego kwestia wypłaty ryczałtu za nocleg, w następstwie braku formalnie poprawnego wprowadzenia przez pracodawcę regulaminu z dnia 8 listopada 2012 r. do indywidualnego stosunku pracy powoda, nie była uregulowana. W konsekwencji zgodnie z art. 77⁵ § 5 k.p. w przypadku, gdy układ zbiorowy pracy, regulamin wynagradzania lub umowa o pracę, nie zawiera postanowień, o których mowa w § 3 (czyli nie zawiera uregulowań dotyczących warunków wypłacania wszystkich należności z tytułu podróży służbowej), pracownikowi przysługują należności na pokrycie kosztów podróży służbowej odpowiednio według przepisów, o których mowa w § 2. Brak uregulowania w regulaminie kwestii ryczałtu za nocleg skutkować więc musiał analogicznym stosowaniem rozporządzenia, przy czym Sąd Okręgowy uwzględnił wypłacone powodowi od września 2013 r. określone kwoty tytułem ryczałtu za nocleg.

Skargę kasacyjną oparto na naruszeniu prawa materialnego: (a) art. 190 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, (b) art. 60 k.c. w zw. z § 7 Regulaminu wynagradzania z dnia 21 marca 2008 r. w zw. z § 1 i § 2 Załącznika nr 1 do Regulaminu wynagradzania z dnia 21 marca 2008 r., (c) art. 77⁵ § 3 i 4 k.p. w związku z § 9 ust. 1 i 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju oraz § 8 ust. 1 i ust. 3 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej w związku z art. 77⁵ § 2 k.p., (d) art. 77⁵ § 3 - 5 k.p. w związku z § 9 ust. 1 i 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju oraz § 8 ust. 1 i 3 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w

państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży, a także na podstawie przepisów postępowania, to jest art. 321 k.p.c. w zw. z art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. w zw. z art. 415 k.p.c.

Uzasadniając wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, skarżąca powołała się na potrzebę wykładni przepisów prawnych: art. 14 i art. 21a ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o czasie pracy kierowców, art. 77¹ § 2-4 k.p. oraz § 9 ust. 1 i 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju oraz § 16 ust. 1, 2 i 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej, budzących poważne wątpliwości i wywołujących rozbieżności w orzecznictwie, szczególnie w związku z postanowieniem wstępnym Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 18 lutego 2016 r. (C-325/15), w którym Trybunał Sprawiedliwości stwierdził, że zgodnie z art. 8 ust. 8 rozporządzenia (WE) nr 561/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 marca 2006 r. w sprawie harmonizacji niektórych przepisów socjalnych odnoszących się do transportu drogowego, kierowcaienne okresy odpoczynku i skrócone tygodniowe okresy odpoczynku poza bazą może wykorzystywać w pojeździe, który posiada odpowiednie miejsce do spania i pojazd znajduje się na postoju. Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej stwierdził, że prawo unijne nie nakłada w tym przypadku obowiązku wypłacania pracownikowi kierowcy jakichkolwiek należności za czas noclegu w kabinie.

Dodatkowo konieczność wykładni przepisów powstała zdaniem skarżącej w związku z wydaniem przez Trybunał Konstytucyjny wyroku z 24 listopada 2016 r., K 11/15. Po dacie wydania wymienionego wyroku Trybunału Konstytucyjnego istnieją bardzo duże rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych, czy też samego Sądu Najwyższego, orzekających o zasadności roszczeń kierowców o zapłatę ryczałtów za noclegi i w tym zakresie zachodzi konieczność wskazania kierunku orzekania sądom powszechnym, rozpoznającym sprawy już zawisłe, jak i

sprawy prawomocnie zakończone, które przyjdzie rozpoznawać tym sądom wskutek składanych skarg o wznowienie postępowania.

Ponadto, w ocenie strony skarżącej, w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne: czy świadczenie z tytułu ryczału za noclegi w podróży służbowej ma charakter realny, czy abstrakcyjny, a mianowicie czy świadczenie to należne jest bez względu na zaistnienie faktu poniesienia kosztów noclegu przez pracownika.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Brak jest podstaw uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W myśl art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Strona skarżąca powołuje się na dwie okoliczności uzasadniające przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania: potrzebę wykładni przepisów prawa, które budzą wątpliwości, szczególnie po wydaniu wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 24 listopada 2016 r., K 11/15, oraz konieczność rozstrzygnięcia istotnego zagadnienia prawnego, dotyczącego charakteru prawnego ryczału.

Warto przypomnieć, że przez istotne zagadnienie prawne rozumie się problem o charakterze prawnym, nie zaś faktycznym albo wynikającym z zarzucanych przez skarżącego uchybień sądu, powstały na tle konkretnego przepisu prawa, mający charakter nowy i rzeczywisty w tym znaczeniu, że jego rozstrzygnięcie stwarza realne i poważne trudności, którego wyjaśnienie ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy, lecz także innych podobnych spraw (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 16 maja 2018 r., II CSK 15/18, LEX nr 2499790). Z kolei skuteczne powołanie przez skarżącego przesłanki przewidzianej w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wykazania, że chodzi o wykładnię przepisów prawa, których treść i znaczenie nie zostały dostatecznie wyjaśnione w

dotychczasowym orzecznictwie, lub istnieje potrzeba zmiany ich dotychczasowej wykładni, podania, na czym polegają wątpliwości związane z jego rozumieniem oraz przedstawienia argumentacji świadczącej, że wątpliwości te mają rzeczywisty i poważny charakter, nie należą do zwykłych wątpliwości, które wiążą się z procesem stosowania prawa. W przypadku, gdy w ramach stosowania tych przepisów powstały już w orzecznictwie sądów rozbieżności, skarżący powinien je przedstawić, jak też uzasadnić, że dokonanie wykładni przepisów jest niezbędne do rozstrzygnięcia konkretnej sprawy.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia tych kryteriów, w obecnym stanie rzeczy nie istnieje konieczność dokonywania po raz kolejny wykładni przepisów mających zastosowanie w rozpoznawanej sprawie ani skonstruowane przez stronę skarżącą zagadnienie prawne nie miałoby znaczenia dla rozstrzygnięcia tej sprawy.

Należy zaznaczyć, że wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 24 listopada 2016 r., K 11/15, przewartościował układ podstaw prawnych mających zastosowanie do kierowców zatrudnionych w transporcie międzynarodowym, domagających się zasądzenia na ich rzecz różnych świadczeń z tytułu podróży służbowych, przede wszystkim ryczałtów za noclegi. Wpływ wyroku Trybunału Konstytucyjnego na sytuację prawną kierowców zatrudnionych w transporcie międzynarodowym ocenił Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z 26 października 2017 r., III PZP 2/17 (OSNP 2018 nr 3, poz. 28), a także w licznych wyrokach wydanych już po tej uchwale, poczynając od stycznia 2018 r. Sąd Najwyższy w orzeczeniach tych przyjął, że usunięcie przez Trybunał Konstytucyjny z porządku prawnego art. 21a ustawy o czasie pracy kierowców nie oznacza, iż powstała luka w przepisach regulujących zasady rozliczania kosztów związanych z podróżami służbowymi kierowców w transporcie międzynarodowym. Do pracowników-kierowców w transporcie międzynarodowym znajdują bowiem zastosowanie ogólne reguły rozliczania kosztów podróży służbowej przewidziane w art. 77⁵ k.p. Wynika to bezpośrednio z art. 5 k.p. oraz jego odpowiednika, czyli art. 4 ustawy o czasie pracy kierowców (por. wyrok Sądu Najwyższego z 22 sierpnia 2018 r., III PK 71/17, LEX nr 2539181). Stanowisko to potwierdzają liczne wypowiedzi Sądu Najwyższego. Pogląd ten należy uznać za trwale ukształtowany.

Należy również zwrócić uwagę, że z powoływanego przez stronę skarżącą wyroku Trybunału Sprawiedliwości UE z 18 lutego 2016 r., C-325/15, nie tyle wynika, że kierowcom zatrudnionym w transporcie międzynarodowym nie przysługują żadne należności za noclegi w kabinie samochodu w transporcie międzynarodowym, lecz że prawo Unii Europejskiej, w tym art. 8 ust. 8 rozporządzenia nr 561/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 marca 2006 r. „nie stoi na przeszkodzie” krajowym regulacjom, które określają warunki, w jakich kierowcy mogą domagać się zwrotu kosztów noclegów wynikających z działalności zawodowej przewoźnika. Oznacza to, że regulacje wspólnotowe nie wyłączają ani nie modyfikują krajowych przepisów (zawartych w ustawach i rozporządzeniach wykonawczych do ustaw, w tym do Kodeksu pracy) lub układowych, regulaminowych oraz umownych postanowień o przysługiwaniu spornych ryczałtów, w tym nie zastępują braku takich regulacji. W tym kontekście podkreśla się w szczególności, że zakładowe lub umowne regulacje wyłączające obowiązek pracodawców pokrywania kosztów noclegów kierowców w międzynarodowym transporcie samochodowym w związku z zapewnieniem im noclegów w kabinach pojazdów są „bezskuteczne i nie mają mocy prawnej” (por. wyrok Sądu Najwyższego z 6 lutego 2018 r., III PK 158/16, LEX nr 24502454).

Skarga kasacyjna strony pozwanej została sporządzona po wydaniu uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 26 października 2017 r., III PZP 2/17 (OSNP 2018 nr 3, poz. 28). Strona skarżąca formułując tezę o potrzebie wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości, w szczególności w związku z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego, nie dostrzegła, że podnoszone przez nią kwestie zostały już w orzecznictwie ujednolicone. Rolę tę spełniła właśnie powołana uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 26 października 2017 r. Wyjaśniono w niej wszystkie zgłoszone przez stronę pozwaną wątki. Potwierdzono między innymi, że istota ryczałtu jako świadczenia kompensacyjnego polega na tym, iż świadczenie wypłacane w takiej formie z założenia oderwane jest od rzeczywiście poniesionych kosztów. W zależności od konkretnego przypadku kwota ryczałtu pokrywa więc pracownikowi koszty noclegu w wymiarze mniejszym albo większym niż faktycznie przez niego poniesione. Ryczałtowy sposób rozliczania ma na celu uproszczenie wzajemnych rozliczeń. W rezultacie, jeżeli pracownik kosztów

tych rzeczywiście nie poniesie, to i tak przysługuje mu ustalony ryczałt, który stanowi wówczas jego dodatkowy dochód.

Po wydaniu uchwały z 26 października 2017 r., III PZP 2/17, Sąd Najwyższy orzeka już jednolicie, kierując się zapatrywaniami wyrażonymi w jej uzasadnieniu.

Aktualne stanowisko Sądu Najwyższego w kwestii ryczałtu za noclegi kierowców odbywających podróże służbową można sprowadzić do następujących tez: 1) po wydaniu przez Trybunał Konstytucyjny wyroku z 24 listopada 2016 r., K 11/15, art. 77⁵ k.p. nadal ma odpowiednie zastosowanie do czasu pracy kierowców zatrudnionych w transporcie międzynarodowym; 2) brak uregulowania kwestii rozliczania kosztów noclegu w układzie zbiorowym pracy lub w regulaminie wynagradzania albo w umowie o pracę powoduje konieczność sięgnięcia do tego przepisu, a za jego pośrednictwem do rozporządzeń wykonawczych wydanych na podstawie art. 77⁵ § 2 k.p.; 3) zawarcie w układzie zbiorowym pracy lub w regulaminie wynagradzania albo w umowie o pracę postanowienia, że pracownikowi (kierowcy) nie przysługuje ryczałt za nocleg, gdy miał możliwość nocowania w przystosowanej do tego kabinie pojazdu, oznacza brak regulacji kwestii rozliczenia kosztów noclegu pracownika w podróży służbowej, co pozwala na zastosowanie przepisów rozporządzeń wykonawczych wydanych na podstawie art. 77⁵ § 2 k.p.; 4) sam nocleg w kabinie pojazdu, nawet o podwyższonym standardzie, nie niweczy zasadności żądania zasądzenia ryczałtów w związku z podróżą służbową; 5) ryczałt określony w układzie zbiorowym pracy lub w regulaminie wynagradzania albo w umowie o pracę może być niższy od ustalonego w przepisach wykonawczych, powinien być jednak tak ukształtowany, aby dawał rzeczywistą, a nie iluzoryczną możliwość zrealizowania tej potrzeby.

W tym stanie rzeczy, z uwagi na utrwaloną linię orzeczniczą Sądu Najwyższego, obejmującą również uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego, zgłaszane przez stronę skarżącą zagadnienie prawne przestało być istotne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Nie można również twierdzić, że powołane przez stronę pozwaną przepisy budzą jeszcze poważne wątpliwości lub wywołują rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.).

Z uwagi na powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji. O kosztach procesu rozstrzygnięto na podstawie reguły z art. 98 § 1 k.p.c. i art. 99 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.